

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Головка А.А.

кандидат політичних наук,

Національний інститут стратегічних досліджень

«ІНІЦІАТИВА ТРЬОХ МОРІВ» ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

В умовах посилення впливу Росії, кризи взаємної довіри в ЄС та НАТО, а також сучасних викликів (пандемія COVID-19 та обмежувальні заходи карантину, спричинена ними фінансова рецесія, не визначеність наслідків та ризиків Brexit і т. д.) країни Центрально-Східної Європи потребують наявності необхідної інституційно-політичної та економічної платформи для забезпечення безпеки, політичної стабільності та реалізації інтересів в довгостроковій перспективі.

З огляду на це стає зрозумілим ініційований в 2015 році президентом Республіки Польща Анджеєм Дудою та президенткою Хорватії Коліндою Грабар-Китарович проєкт «Ініціатива трьох морів» (далі ІТМ) – регіональна ініціатива, яка об'єднує 12 країн-членів ЄС на території між Чорним, Балтійським та Адріатичним морями (звідки і назва) і направлена на посилення співпраці в сферах економіки, торгівлі, інфраструктури, транспорту та енергетики.

Історичний контекст. Історично ідея потужного регіонального блоку була сформована в після Першої світової війни – тк. зв. концепція «міжмор'я» («intermarium») запропонована диктатором міжвоєнної Польщі Юзефом Пілсудським передбачала формування єдиної федеративної держави на територіях колишньої Речі Посполитої, між Чорним та Балтійським морями (що включала території України, Білорусі, Литви та Польщі). Серед основних перешкод, які стали на заваді практичному впровадженню даної концепції був зовнішні впливи, передусім, політика Москви в регіоні, яка не була зацікавлена в появі сильного регіонального гравця на територіях, які розглядала як потенційну сферу свого впливу.

В період «холодної війни» стратегічні цілі СРСР обумовили створення та, що найголовніше, підтримку життєздатності буферної зони в регіоні ЦСЄ. Це передбачало реалізацію Радянським керівництвом

політики збільшення економічної, інфраструктурної та гуманітарної залежності країн ОВД від «радянської метрополії».

Після розпаду СРСР та соціалістичного табору, а також подальшої успішної інтеграції країн ЦСЄ в Євроатлантичний цивілізаційний простір цей регіон остаточно вийшов із сфери впливу Москви. Сьогодні, у представників вищого керівництва РФ все ще зберігаються побоювання появи в регіоні ЦСЄ потужного «міжнародного гравця» граничні можливості якого (зважаючи на потенційну підтримку такої ініціативи з боку США та ЄС, а також можливе партнерство із іншими країнами регіону, зокрема Україною) точно не відомі.

Сучасний етап розвитку концепції. Офіційним стартом ІТМ є інавгураційний саміт, що відбувся 25-26 серпня 2016 в м. Дубровник, Хорватія. Не дивлячись на офіційне запрошення Україна не направила свою делегацію на саміт, що значна частина експертного середовища вважає суттєвим прорахунком вітчизняної дипломатії.

Разом з тим, міжнародне значення ініціативи посилюється в ході наступних самітів: у *Варшаві* (6-7 липня 2017), на якому був присутній президент США Дональд Трамп; *Бухаресті* (17-18 вересня 2018) за участі президента Єврокомісії Жан-Клода Юнкера, міністра закордонних справ Німеччини Гайко Мааса та міністра енергетики США Ріка Перрі; *Любляні* (5-6 червня 2019), який знову відвідали міністра енергетики США, президент Єврокомісії, а також вперше федеральний президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр. Участь лідерів ЄС та керівництва США в зазначених самітах слугує індикатором політичної ваги ІТМ.

Створений «Інвестиційний фонд Ініціативи трьох морів» («Three Seas Initiative investment Fund»), що передбачає фінансування ключових проєктів в рамках ініціативи. Розмір Фонду складає суттєвий ресурс у розмірі більше 100 млрд. євро. В перспективі представники ІТМ націлені на розширення Фонду до 500-600 млрд. євро. для реалізації задекларованих проєктів, що передбачає пошук нових «донорів» та партнерів, зокрема серед економік-авангардів ЄС (Франція, Німеччина), а також США.

В межах даної доповіді доцільно підкреслити наступні напрямки реалізації проєктів ІТМ. В сфері *енергетики*, серед іншого, важливо виділити наміри інфраструктурно та логістично з'єднати польські та литовські портові споруди для операцій із зрідженням (скрапленням) природним газом (англ. Liquefied natural gas terminal / LNG-terminal), побудувати аналогічні споруди на території адриатичного узбережжя Хорватії, а також сприяти виведенню румунських нафтопродуктів на

нові ринки збуту. Аналізуючи ці проєкти з точки зору геополітики, їх кінцевою метою доцільно вважати зменшення залежності ЦСЄ від імпорту російських енергоносіїв. *Розвиток транспортної інфраструктури* передбачає створення нових автошляхів, модернізація залізничного сполучення, навіть плани з'єднання водних шляхів на «Одер-Ельба-Дунай». *Інформаційні технології, інформаційна безпека та інновації* – розвиток телекомунікацій та співробітництво в сфері технологій 5G, високотехнологічна робототехніка, сприяння реалізації спільних дослідницьких ініціатив та наукових розвідок, кібербезпека (знову ж таки, з огляду на загрози кібератак з боку Росії).

Зв'язок із концепцією Балто-Чорноморського Альянсу. Можливості для України. На концептуальному рівні «ініціатива трьох морів» має багато спільних рис із концепцією Балто-Чорноморського альянсу, передусім, в ідеї створення партнерського блоку в регіоні «міжмор'я» та консолідація зусиль країн ЦСЄ у виробленні спільної економічної, політичної та безпекової політики. Все ж ІТМ можна розглядати як більш «ширшу» концепцію, як в географічному так і в політичному сенсі.

З огляду на вищенаведені тези, для України «Ініціатива трьох морів» може стати не тільки платформою для стратегічного партнерства (перш за все, в аспекті стримування Росії). Приєднання до ініціативи слід розглядати як один із інструментів реалізації євроінтеграційних прагнень України; економічного та культурного зближення із розвиненими країнами ЦСЄ.

Короткий висновок. Таким чином, визначені цілі ініціативи трьох морів стосуються, у першу чергу, економічного розвитку, енергетики, транспорту та інфраструктури. Тим не менш, очевидним є їх геополітичний підтекст, який ґрунтується на ідеї зменшення залежності від Росії (перш за все в сфері енергетики), протидія її агресивній політиці (система захисту від кібератак, боротьба із дезінформацією та пропагандою), підвищення якості управління та стратегічних комунікацій.

Безумовно, в рамках сучасної зовнішньої політики України стратегічного значення набуває співпраця (а в довгостроковій перспективі – приєднання) із ІТМ з огляду на низку причин: нові можливості для розвитку в сферах економіки та енергетики, інформаційних технологій та інновацій; зміцнення зв'язків із «країнами-локомотивами» розвитку Центрально-Східної Європи, які є членами ЄС та НАТО (що важливо в межах цілей Євroatлантичної інтеграції); консолідація зусиль у протидії «російській

загрозі». Разом з тим, важливим є усвідомлення основних викликів, що обумовлює цей напрямок зовнішньої політики. Поряд із найбільш очевидними перешкодами (необхідність подолання розриву між Україною та країнами-членами ІТМ в якості управління, розвитку економіки та інфраструктури, протидії корупції) важливо відмітити також посилення дипломатичної, військово-політичної та диверсійної активності Росії в разі зближення України та ІТМ, що обумовлюватиме цілеспрямовані дії Москви у перешкоджанні та унеможливленні консолідації країн «міжмор'я».

Список використаних джерел:

1. New fund to supplement EU infrastructure project financing Institutional investing infrastructure. URL: <https://irei.com/news/new-fund-supplement-eu-infrastructure-project-financing/>

2. Головка А.А. Основні драйвери змін в сучасній політичній науці // Освіта і наука в мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку: зб. наук. ст. за матеріалами II Міжнародної наукової конференції, Дніпро, 27-28 березня 2020 р. : у 2 ч. – Дніпро: Охотнік, 2020. – 354 с.

3. Офіційний веб-сайт «Ініціативи трьох морів». URL: <http://three-seas.eu>

4. Яковюк І. В. Балто-Чорноморський союз: аналіз досвіду поглиблення військово-політичного співробітництва на початку ХХ ст. // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами II Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова. Харків, 21 листоп. 2016 р. : у 2 ч. – Харків, 2016. – Ч. 1. – С. 26–35.

Гуска Д.В.

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ ДВОСТОРОННІХ ПРОТИРІЧ (2015-2020 РР.)

Дослідження причин і характеру відносин Польщі і України, зокрема польсько-українського конфлікту, його масштабів і драматичних наслідків для обох народів та європейської спільноти є актуальною і важливою проблемою історичної науки, оскільки дає можливість, на основі аналізу